

ўспрыманне чалавекам, эмацыйную ацэнку і нават маральна-этычную інтэрпрэтацыю пэўных з’яў ці падзей. Кожная з выяўленых і прааналізаваных семантычных груп уносіць пэўны ўклад у фарміраванне цэласнага ўяўлення аб часавых адносінах у беларускай мове, падкрэсліваючы важнасць сістэмнага вывучэння фразеалагічнага фонду мовы для разумення нацыянальнай ментальнасці і культуры.

1. Каралевіч, С. А. Час як лексіка-семантычная катэгорыя ў летапісным тэксце / С. А. Каралевіч // Мовы Вялікага Княства Літоўскага: матэрыялы IV Міжнар. навук. канф. (Брэст, 18-19 мая 2004 г.) / пад агул. рэд. М. М. Аляхновіча – Брэст : Акадэмія, 2005. – С. 123–125.

2. Лепешаў, І. Я. Слоўнік фразеалагізмаў беларускай мовы: у 2 т. / І. Я. Лепешаў. – Мінск : Беларус. Энцыкл. Імя П. Броўкі, 2008. – Т. 1. – 672 с.

3. Лепешаў, І. Я. Слоўнік фразеалагізмаў беларускай мовы: у 2 т. / І. Я. Лепешаў. – Мінск : Беларус. Энцыкл. імя П. Броўкі, 2008. – Т. 2. – 704 с.

НОВАЯ ЗАПАЗЫЧАНАЯ ЛЕКСІКА СА СФЕРЫ ІНТЭРНЭТУ І САЦЫЯЛЬНЫХ МЕДЫЯ

Шаўчанка З.В.,

*студэнтка 4 курса ВДУ імя П.М. Маішэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Дзядова А. С., канд. філал. навук, дацэнт*

Ключавыя словы: запазычаныя словы, камп’ютарныя тэхналогіі, лінгвістыка, неалагізм, семантыка.

Узнікненне неалагізмаў з’яўляецца аб’ектыўнай заканамернасцю моўнага развіцця. Фарміраванне новай лексікі адбываецца пастаянна і бесперапынна з мэтай забяспечыць у мове патрэбы людзей для абазначэння новых паняццяў, якія з’яўляюцца ў выніку развіцця сацыяльных адносін, культуры, навукі і тэхнікі, інфармацыйных і камп’ютарных тэхналогій. Гэта заканамерна прыводзіць да рэгулярнага папаўнення слоўнікавага складу мовы, але «слова, якое актыўна функцыянуе на сучасным этапе развіцця мовы, можа быць у хуткім часе ўжо не запатрабаваным» [1, с. 80]. З’яўленне новых тэхналогій патрабуе моўнага афармлення, што праяўляецца ва ўзнікненні неалагізмаў.

У сферы інфармацыйна-камунікацыйных і камп’ютарных тэхналогій неалагізмы займаюць асабліва важную ролю, бо адлюстроўваюць новыя тэхналогіі, канцэпцыі і тэндэнцыі ў лічбавай прасторы. Сучаснае грамадства знаходзіцца ў руху і пастаянных зменах, выкліканых хуткім тэмпам тэхналагічнага развіцця і глабалізацыяй. Гэтыя фактары прыводзяць да з’яўлення новых паняццяў у інфармацыйна-камунікацыйнай сферы, якія раней былі немагчымыя, невядомыя ці незапатрабаваныя. *Актуальнасць* нашага даследавання тлумачыцца тым, што вывучэнне неалагізмаў як часткі лексікі са сферы інтэрнэту дазваляе зразумець, як змяняецца структура

мовы пад уздзеяннем зменлівых рэалій і патрэб грамадства, якія лексічныя працэсы адбываюцца ў беларускай нацыянальнай мове пачатку XXI ст.

Мэта даследавання – вызначыць асаблівасці семантыкі, паходжання і функцыянавання новай запазычанай лексікі са сферы інтэрнэту і сацыяльных медыя.

Матэрыял і метады. Матэрыялам даследавання паслужыў «Слоўнік новых запазычаных слоў беларускай мовы» В.І. Уласевіч, Н.М. Даўгулевіч (2023 г.) [2]. Падчас працы выкарыстаны наступныя метады: апісальна-класіфікацыйны, а таксама метады сістэмнага аналізу і лінгвістычнага даследавання.

Вынікі і іх абмеркаванне. У сучасным свеце, які дынамічна развіваецца, інтэрнэт перастаў быць проста тэхналагічнай прыладай і ператварыўся ў неад’емную, фундаментальную аснову практычна ўсіх сфер чалавечай дзейнасці. Само паняцце «інтэрнэт» паходзіць з англійскай мовы – *internet* ‘інфармацыйная сетка сусветнага маштабу, доступ да якой ажыццяўляецца з дапамогай мадэма і камунікацыйнага праграмнага абсталявання’: *Калі ў сучаснікаў Шэкспіра ўсе жыцце – тэатр, то ў нас – інтэрнэт* [1, с. 59].

Важнай часткай камунікацыі ў інтэрнэце з’яўляюцца праграмы і сэрвісы, прызначаныя для імгненнага абмену паведамленнямі ў рэжыме рэальнага часу. Напрыклад, **ватсап** ‘дадатак-месенджар для смартфонаў і камп’ютараў, які дазваляе адпраўляць паведамленні, рабіць аўдыя- і відэазванкі’: *Аднак гэта адкрывае дадатковыя магчымасці і для махляроў – апошнім часам тыя часта тэлефануюць праз «Вайбер», «Тэлеграм», «Ватсап»* [1, с. 35]; **вайбер** ‘дадатак-месенджар для смартфонаў і камп’ютараў, які дазваляе адпраўляць паведамленні, рабіць аўдыя- і відэазванкі’: *А цяпер, калі вы зафіксавалі на свой смартфон штосьці неардынарнае ці ў памяці тэлефона есць цікавы сюжэт, без сумненняў дасылайце яго на Вайбер «Ляхавіцкага весніка»* [1, с. 34]; **тэлеграм** ‘дадатак-месенджар для смартфонаў і камп’ютараў, які дазваляе адпраўляць паведамленні, рабіць аўдыя- і відэазванкі’: *Двое навучэнцаў каледжа ў Лунінецкім раёне прадавалі неіснуючыя тавары праз Тэлеграм* [1, с. 146].

Сення папулярнымі з’яўляюцца разнастайныя сацыяльныя медыя і платформы для публічнага кантэнту. Напрыклад, **інстаграм** ‘сацыяльная сетка для абмену фота- і відэаінфармацыяй’: *БДУІР арганізуе прамыя эфіры для абітурыентаў у Инстаграме* [1, с. 58]; **цік-ток** ‘сацыяльная сетка, у якой можна ствараць, праглядаць і абменьвацца кароткімі відэа’: *Жанчына стала ахвярай падману ў сацсетцы «Цік-ток»* [1, с. 145]; **фэйсбук** ‘сацыяльная сетка, якая дазваляе карыстальнікам ствараць старонкі з інфармацыяй пра сябе, запрашаць сяброў, абменьвацца з імі паведамленнямі, ствараць суполкі і пад.’: *Коротка ў эфіры, падрабязна ў Фэйсбуку* [1, с. 158]; **ютуб** ‘відэахостынгавы сайт, прызначаны для прагляду, загрузкі, захоўвання відэаролікаў рознай тэматыкі’: *Калі нашы асноўныя праекты, найперш публіцыстычныя, запісваюцца на відэа і потым выкладваюцца на хостынг*

Ютубе, каб можна было большай колькасці людзей гэта ўсе перагледзець [1, с. 173]; **твітар** ‘сэрвіс у інтэрнэце, які дазваляе пакідаць кароткія тэкставыя паведамленні, даступныя для чытання і каменціравання іншым карыстальнікам’ і інш.

Асобна трэба разгледзець тэрміны, якія абазначаюць фундаментальныя канцэпцыі, што забяспечваюць функцыянаванне глабальнай сеткі і доступ да яе. Напрыклад, **інтэрнэт-адрас** ‘адрас вэб-сайта, паштовай скрынкі ў інтэрнэце’: *На думку спецыялістаў, пераход інтэрнэт-адрасаў на кірыліцу ў Расіі, Беларусі і іншых краінах постсавецкай прасторы дазволіць значна пашырыць структуру рускамоўнага інтэрнэту* [1, с. 59]; **дамен** ‘частка сімвальнага прадстаўлення адраса сайта, адзеленая кропкамі’: *Эксперты хостынг-правайдара і рэгістратара даменаў *hoster.by* не іменаў для сайтаў у зонах ВУ і БЕЛ, паведамляе агенцтва «Мінск-Навіны»* [1, с. 46]; **вэб-сайт** ‘месца ў інтэрнэце для размяшчэння матэрыялу аб кім- або чым-небудзь [уладальнікамі (аўтарамі) такіх сегментаў выступаюць як арганізацыі, установы, так і пэўныя асобы]’: *Адзіны партал электронных паслуг – таксама вэб-сайт, на якім існуюць розныя спосабы аўтарызацыі і паняцце асабістага электроннага кабінета* [1, с. 40].

Дастаткова ялікую ў колькасных адносінах групу складаюць запазычаныя лексічныя адзінкі, якія называюць вэб-рэсурсы і іх метады ўзаемадзеяння: **вэб-рэсурс** ‘тое, што і Інтэрнэт-рэсурс’: *Каталог вэб-рэсурсаў* [1, с. 39]; **вэб-інтэрфэйс** ‘сукупнасць сродкаў, якія ў інтэрнэце забяспечваюць узаемадзеянне ўстройстваў вылічальнай сістэмы, праграм, а таксама сувязь камп’ютара з карыстальнікам’: *Для дэманстрацыі работы пабудаванай сістэмы распазнавання маўлення быў створаны адмысловы вэб-інтэрфэйс на платформе *Hugging Face** [1, с. 39]; **вэб-серфінг** ‘прагляд сайтаў, пошук інфармацыі ў інтэрнэце’: *Часта бессэнсоўны вэб-серфінг праводзіць як мінімум да страты часу, як максімум – да падзення працаздольнасці* [1, с. 40]; **вэб-кліент** ‘тое, што і браўзер’: *Вэб-кліент (звычайна вэб-браўзер) кожны раз пры спробе адкрыць старонку адпаведнага сайта перасылак гэты фрагмент даных вэб-серверу* [1, с. 39]; **вэб-партал** ‘тое, што і партал’: *Дарэчы, ужо цяпер больш як тры чвэрці наведвальнікаў Нацыянальнай бібліятэкі – гэты тыя, хто прыходзіць праз вэб-партал, які сёння становіцца галоўнай крыніцай інфармацыі пра Беларусь* [1, с. 39].

Заклучэнне. Такім чынам, сфера інфармацыйна-камунікацыйных і камп’ютарных тэхналогій з’яўляецца надзвычай цікавай і адначасова багатай крыніцай узнікнення неалагізмаў. Яна валодае асаблівай спецыфікай, якая ўплывае на развіццё мовы, у прыватнасці, яе тэрміналагічнай сістэмы. Пастаяннае ўзнікненне новых паняццяў і з’яў са сферы інтэрнэту патрабуе ад мовы хуткага і эфектыўнага адлюстравання гэтых змен праз новыя выразы і словы, у тым ліку запазычаныя, якія апісваюць гэтыя новыя рэаліі.

Як сведчыць даследаваны моўны матэрыял, найбольшая колькасць зафіксаваных намінацый іншамоўнага паходжання з’яўляецца словамі,

запозычанымі з англійскай мовы. Іх утварэнне адбылося, як правіла, з дапамогай афіксацыі, якая з’яўляецца ўласцівай для мовы-рэцыпіента. На сённяшні дзень гэтыя запозычанні зразумелыя не для ўсяго грамадства, а толькі для тых людзей, якія з’яўляюцца актыўнымі карыстальнікамі інтэрнэту.

1. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення : вучэб. дапаможнік / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Тэкст: электронны // Рэпазіторый ВДУ імя П. М. Машэрава. – URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/24243> (дата звароту: 23.12.2025). – Электрон. копія друк. выд.: Віцебск: ВДУ імя П. М. Машэрава, 2012. 304 с.

2. Уласевіч, В. І. Слоўнік новых запозычаных слоў беларускай мовы / В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгулевіч. – Мінск : Беларусь, 2023. – 175 с.

ОСОБЕННОСТИ ПУНКТУАЦИОННОГО ОФОРМЛЕНИЯ ГАЗЕТНЫХ ЗАГОЛОВКОВ БЕЛОРУССКИХ РЕГИОНАЛЬНЫХ ПЕЧАТНЫХ СМИ

Шипко П.Д.,

*студентка 5 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь
Научный руководитель – Алимбиева Е.В., канд. филол. наук, доцент*

Ключевые слова: пунктуация, газетный заголовок, белорусская региональная печать, прагмалингвистика, экспрессивная функция.

Традиционные СМИ на протяжении многих столетий формируют общественное мнение и служат основным источником передачи информации. Даже в цифровую эпоху они остаются ценным объектом лингвистических исследований, представляя собой эталон прагматического использования языка, где лаконичность сочетается с мощным речевым воздействием. Ключевая роль в реализации коммуникативного влияния отводится заголовку, который следует рассматривать не как технический компонент оформления, а как многогранный лингвопрагматический феномен.

В русле современной лингвистической парадигмы газетный заголовок интерпретируется двояко: и как механизм семантической актуализации, опирающийся на специфический инструментарий для привлечения читательского интереса, и как акт коммуникации – «речевое произведение адресанта, направленное к адресату» [1, с. 68].

В заголовочных комплексах пунктуация становится ключевым фактором воздействия на читателя. В региональном медиапространстве Беларуси этот аспект характеризуется двойственной тенденцией: с одной стороны, стремлением к сохранению классических норм правописания, с другой – активным использованием знаков препинания в качестве экспрессивных средств.

Актуальность настоящего исследования определяется необходимостью глубокого анализа современных тенденций в оформлении газетных заголовков, где пунктуация выступает не только как грамматическое средство, но и как мощный инструмент смысловой и эмоциональной актуализации текста в региональном медиапространстве Беларуси.